

Nr 157.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående bidrag till åtgärder för Mälarens reglering; given Stockholms slott den 6 mars 1936.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 6 mars 1936.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sköld, anför:

Närmast med anledning av Mälarens ovanligt höga vattenstånd våren 1924 tillsattes med Kungl. Maj:ts godkännande den 6 juni samma år en särskild kommission, Mälarens regleringskommission, med uppgift att utarbeta plan för Mälarens reglering och vad därmed ägde samband. Det förslag i sådant avseende, som kommissionen i utlåtande till Kungl. Maj:t den 27 november 1925 framlade, avsåg en sänkning av högvattenståndet från + 5.45 till + 4.7, en höjning av lågvattenståndet från + 3.64 till + 4.0 samt fastläggande av ett normalvattenstånd på samma höjd som det förutvarande medelvattenståndet eller + 4.2, allt räknat från slusströskeln i Stockholm. Förslaget inefattade i fråga om erforderliga byggnadsarbeten dels dammanläggningar

Bihang till riksdagens protokoll 1936. 1 saml. Nr 157—158.

i Stora Norrström, Stallkanalen och Södertälje kanal, dels rensningar i Norrströms båda grenar, dels ock tappningsanordningar i slussen vid Karl Johans torg. Utom genom dessa avlopp skulle i viss utsträckning tappning äga rum även genom Hammarbyslussen. Kommissionen beräknade båtnaden av regleringen till 4.8 miljoner kronor och kostnaden till 1.8 miljoner kronor, vilken kostnad skulle fördelas sålunda:

	Båtnad	Kostnad	Kostnadens storlek i förhållande till båtnaden %
Jordbruket.....	1,760,000	700,000	40
Stockholms stad.....	1,700,000	700,000	41
Övriga städer m. fl.	420,000	100,000	24
Industrier.....	350,000	100,000	29
Ägare av hus och tomtmark.....	180,000	75,000	42
Ägare av strömfall.....	2,000	1,000	50
Staten.....	340,000	124,000	36
Summa kronor	4,752,000	1,800,000	

Av den i förenämnda sammanställning upptagna båtnaden för staten, 340,000 kronor, beräknades 170,000 kronor motsvara kostnaderna för muddringsarbeten i Södertälje kanal och djupfarleden i Mälaren, vilka arbeten, därest regleringen ej komme till stånd, ansågos framdeles behöva utföras för att anläggningarna skulle motsvara sitt ändamål. Vidare avsågs ett belopp av 6,000 kronor motsvara båtnad för ångkraftstationen i Västerås. Ett flertal av statens fastigheter särskilt i Stockholm beräknades tillföras fördelar genom minskade kostnader för grundförstärkningar m. m. till belopp av 40,000 kronor. Slutligen antogs, att genom den förbättring, som till följd av lågvattenståndets höjning skulle följa beträffande av vissa städer underhållna farleder i åar, skulle inbesparas statsbidrag till fördjupningar och rensningar till ett belopp av 126,000 kronor.

I beloppet 340,000 kronor medräknades ej den båtnad, som skulle tillföras staten såsom ägare av jordbruksfastigheter omkring Mälaren. Sistnämnda båtnad ingick i det för jordbruksägare överhuvud upptagna båtnadsbeloppet 1,760,000 kronor.

Regleringen skulle enligt Mälarkommissionens förslag genomföras såsom ett tvångsregleringsföretag, grundat på ansökan av mark- och strömfallsägare med anslutning av staten, städer och andra kommuner, vilka skulle förbinda sig att mot delaktighet i företaget lämna vissa anslag till regleringens utförande. Statens insats skulle för tillfället bestå i att förskjuta kostnaden för en förhandlingskommission, som borde tillsättas för att åstadkomma den erforderliga anslutningen samt åvägabringa nyssberörda åtaganden av städer m. fl.

Med anledning av kommissionens förslag avlät Kungl. Maj:t proposition, nr 196, till 1926 års riksdag med framställning om ett anslag å 50,000 kro-

nor till förutnämnda förhandlingskommissions verksamhet. Propositionen bifölls av riksdagen (skr. nr 280).

Den 29 juni 1926 uppdrog Kungl. Maj:t åt en delegation av tre personer, Mälardelegationen, att på grundval av kommissionens förslag upptaga förhandlingar med intressenterna i det tilltänkta regleringsföretaget samt att till Kungl. Maj:t inkomma med fullständig plan för företagets genomförande. Den sålunda tillsatta delegationen upptog till undersökning huruvida — i olikhet mot vad som förutsatts i propositionen — regleringen skulle utan tvångsanslutning av jordägarna kunna komma till stånd genom samverkan mellan Stockholms stad och staten med frivilliga bidrag av övriga av företaget berörda städer samt jord- och markägare. Mälardelegationen beräknade, att genom undvikande av den vidlyftiga procedur, som en tvångsanslutning skulle medföra, en väsentlig besparing kunde göras, vilken jämte vissa inskränkningar i regleringsföretaget skulle medföra en sänkning av den beräknade kostnaden från 1.8 till 1.4 miljoner kronor.

Sedan Mälardelegationen anmält, att överenskommelse med Stockholms stad icke kunnat träffas, har Kungl. Maj:t den 24 oktober 1930 beslutat, att delegationens verksamhet skulle upphöra. Emellertid ledde delegationens arbete såtillvida till resultat, att Stockholms stad i samband med bygandet av Riksbron i Stockholm beslöt vidtagande därstädes av rensningar och anordningar i övrigt, som voro erforderliga för en dammanläggning under bron vid en eventuell framtida reglering av Mälaren. På grund härav har vid utförandet av nämnda bro träffats sådana anstalter, att en rörlig, helt under vatten belägen dammanordning kan inläggas.

År 1935 har i syfte att främja regleringens förverkligande bildats *Mälarens regleringsförening*, enligt uppgift omfattande jord- och markägare samt representanter för Mälarstäderna och andra intressenter för företaget. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 27 januari 1936 har föreningen anfört bland annat följande.

Under de år, som förflutit sedan Mälarkommissionen framlade sitt förslag, hade olägenheterna av Mälarens exceptionella hög- och lågvattenstånd alltjämt gjort sig gällande. Från jordägarna hade klagomålen över de av högvattnet föranledda översvämningarna fortfarande gjort sig hörda, de låga vattenstånden hade verkat störande på skeppsfarten, och den av dem förorsakade uppströmmen hade i tilltagande grad ansetts utgöra en för Stockholms stad allvarlig sanitär olägenhet.

Men även förutsättningarna för genomförandet av en reglering av sjön hade under dessa år förändrats. I samband med slussområdets omdaning hade nämligen den gamla avloppskanalen (Polhemsslussen) slopats och den förutvarande slussen omdanats till avtappningskanal, varjämte anlagts en ny trafiksluss, som även i viss utsträckning torde kunna tagas i anspråk för tappningsändamål. Härigenom hade en betydande ökning av tappningsmöjligheterna vid Karl Johans torg erhållits. Medan den gamla avloppskanalen kunde avbörda en vattenmängd av 58 kubikmeter i sekunden vid ett vattenstånd av + 4.7 i Mälaren och + 3.7 i Saltsjön, kunde genom den nya avtappningskanalen vid samma vattenstånd avbördas omkring 120 kubikmeter och genom den nya slussen omkring 142 kubikmeter eller tillsammans omkring 262 kubikmeter i sekunden. De fordringar på ökade tappningsmöjligheter

vid Karl Johans torg, som i tidigare regleringsförslag framförts, hade sålunda genom dessa Stockholms stads åtgärder tillgodosetts.

Med anledning härav hade Stockholms stads hamnstyrelse ansett sig böra ägna frågan om åtgärder för Mälarens reglering förnyad uppmärksamhet. Det hade nämligen synts styrelsen, som om de ändamål, en reglering vore avsedd att fylla, i allt väsentligt kunde tillgodoses genom betydligt enklare anordningar än vad tidigare ifrågasatts. Hamnstyrelsen hade ock sökt samverka med andra intressenter för Mälarens reglering. Hamnstyrelsens nu föreliggande regleringsförslag innebure, att tappning skulle äga rum genom Stora Norrström, Stallkanalen, den nu anordnade tappningskanalen och den nya slussen vid Karl Johans torg samt kulverten vid Hammarbyleden, medan Hammarbyslussen och Södertälje kanal eventuellt skulle kunna tillgripas vid exceptionellt höga flöden.

De av Mälarkommissionen ifrågasatta rensningarna i Norrströms båda grenar ovanför och under Norrbro vore numera mindre behövlige till följd av de omtalade ökade tappningsmöjligheterna vid Karl Johans torg. Detta vore av så mycket större värde, som rensningar under Norrbro för närvarande knappast kunde utföras, enär brons grunder vore alltför svaga för att medgiva ett sådant arbete för rimliga kostnader. Först i samband med en eventuell ombyggnad av bron kunde nämnda rensningsarbeten verkställas. Den av kommissionen ifrågasatta dammen i Stallkanalen behövde icke heller nu komma till stånd. Av den nu verkställda utredningen framginge nämligen, att även utan en sådan damm lågvattenstånden på tillfredsställande sätt kunde hållas uppe. Härjämte hade utredningen givit vid handen, att jämväl dammen i Södertälje kanal kunde tillsvidare undvaras.

De arbeten, som vore behövlige, inskränkte sig alltså till inläggandet av den rörlige dammanordningen under Riksbron.

Kostnaderna härför och för regleringens genomförande hade av hamnstyrelsen beräknats till:

Dammanläggning, inberäknat förberedande anordningar ..	kronor 416,000
Kapitaliserade drift- och underhållskostnader	» 72,000
Förnyelsekostnader, nuvärde	» 43,000
Skadestånd och rättegångskostnader, uppskattade	» 69,000

Summa kronor 600,000.

Beträffande de resultat, som en på angivet sätt genomförd reglering skulle medföra, har föreningen anført:

Med tillämpning av vissa av hamnstyrelsen angivna principer för vattnets avtappning hade för åren 1900—1934 de vattenstånd i Mälaren beräknats, som skulle varit rådande, om regleringen då varit genomförd. Det högsta vattenståndet under nyssnämnda period, som uppgått till + 5.45, hade kunnat sänkas till + 4.98. Under de 35 åren hade högre vattenstånd än + 4.7 varit rådande 20 gånger med en varaktighet av sammanlagt 694 dagar. Om regleringen varit genomförd, hade under denna tid högre vattenstånd än + 4.7 endast behövt förekomma 3 gånger under sammanlagt 100 dagar. Även i övrigt skulle vattenstånden kunnat sänkas så, att under flertalet år ett normalvattenstånd på cirka + 4.10 skulle kunnat hållas under sommarmånaderna. Vidare hade lågvattenståndet i allmänhet kunnat höjas till + 4.0. Den till Mälaren inrinnande, för Stockholms vattenverk skadliga uppsjön skulle därvid på ett tillfredsställande sätt kunna begränsas.

Vidare anför föreningen följande.

Enär till följd av de nu ökade tappningsmöjligheterna vid Karl Johans torg regleringen kunde med i huvudsak samma fördelaktiga resultat för de

olika intressena genomföras för en så väsentligt mycket lägre kostnad cirka $\frac{1}{3}$ av den förut beräknade), syntes det vara skäl att, för att i möjligaste mån förenkla ärendet och undvika de stora utredningskostnaderna för skada och nytta å mark, avstå från jordbruksintressets bidrag till kostnaderna och låta dessa helt bestridas av staten och staden, förslagsvis med hälften vardera. Mälarkommissionen räknade med ett bidrag från staten av 124,000 kronor. Härtill skulle komma på staten belöpande kostnadsandel för båtnaden för statens jordbruksegendomar samt statens utgifter för odlingsbidrag och odlingslån, inalles mer än 0.5 miljoner kronor. Därest staten bidroge med hälften av kostnaderna för den nu planerade billigare regleringen, skulle statens utgifter för företaget ändock bli mycket lägre än enligt Mälarkommissionens förslag. För att nå det åsyftade önskemålet att undvika utgifter för beräkning av skada å mark erfordrades emellertid, att i största möjliga utsträckning godvilliga uppgörelser kunde erhållas med markägarna. Därest staten och staden påtog sig kostnaderna för regleringsföretagets genomförande till fördel jämväl för markägarna, syntes dessa å sin sida böra i så måtto underlätta företaget, att de i så stor utsträckning som möjligt afgåve förklaring av innehåll, att de, mot det att de befriades från skyldighet att deltaga i kostnaderna för företaget, medgåve dettas genomförande antingen utan ersättning eller, därest respektive markägare erhöle enbart eller övervägande skada av företaget, mot en viss skälig ersättning.

Det skulle bli en av föreningens huvuduppgifter att införskaffa dessa medgivanden, varför torde erfordras sammanträden med strandägare, föredrag angående regleringen och dess verkningar, undersökning angående regleringens inverkan på de särskilda strandfastigheterna och besök hos dessas ägare för erhållande av underskrifter å medgivandena. Andra uppgifter skulle vara att bevaka medlemmarnas intressen vid regleringsförslagens utarbetande, vid frågans fortsatta behandling och vid vattendomstolen samt att insamla förbindelser om eventuella frivilliga bidrag från Mälarestäderna, jord- och markägare samt industrier. Mälardelegationen hade insamlat en del preliminära utfästelser om bidrag.

Ehuru man syntes kunna förutsätta, att de av föreningens medlemmar, som komme att syssla med insamlandet av nyssnämnda förbindelser från jordbrukarna, i allmänhet skulle utföra sitt arbete av intresse för saken och utan ersättning, torde dock kostnader, bland annat för juridiska och tekniska medhjälpare samt resor, uppstå, som föreningen, vars inkomster endast bestode i mycket lågt satta medlemsavgifter, ej kunde bestrida ur egen kassa. Då man ej visste i huru stor utsträckning arbetet komme att utföras utan ersättning, kunde det erforderliga bidragets storlek endast uppskattningsvis angivas till omkring 50,000 kronor. Innan föreningen erhöle vissitet om, att medel för dess verksamhet stode till buds, kunde föreningen icke på allvar sätta i gång sitt arbete, vilket borde föregå ansökan om tillstånd till regleringen. Regleringens utförande vore därför beroende av, huruvida och när föreningen kunde erhålla erforderliga medel för sin verksamhet.

Skäl syntes föreligga, att medel härtill ansloges av staten och Stockholms stad, vilken representerade det största enskilda intresset i regleringen. Av det anslag om 50,000 kronor, som tidigare beviljades, hade endast cirka 15,000 kronor förbrukats.

På grund av vad sålunda anförts har föreningen hemställt, att för bestridande av förenämnda kostnader erhålla bidrag av statsmedel med tjugufemtusen kronor på villkor, att Stockholms stad för samma ändamål bidroge med lika stort belopp. Föreningen har förklarat sig beredd att, därest stats-

makterna och staden skulle önska att närmare kontrollera föreningens arbete och medlens användning, ställa sig till efterrättelse vad bidragsgivarna ansåge lämpligt att i sådant avseende förordna. Emellertid har föreningen anhållit, att kontrollen måtte så anordnas, att medlen kunde utan dröjsmål disponeras av föreningen allteftersom de bleve behövlige för arbetets utförande.

Lantbruksstyrelsen har i infordrat utlåtande den 7 februari 1936 avstyrkt föreningens hemställan samt anfört:

Lantbruksstyrelsen måste ifrågasätta riktigheten och lämpligheten av den utav föreningen framförda tanken, att jordägarna skulle helt fritagas från varje deltagande i kostnaden för den ifrågasatta regleringen av Mälaren. Ett överflyttande av jordbrukets andel i regleringskostnaden på annan intressent i företaget eller på staten tedde sig enligt lantbruksstyrelsens uppfattning i särskilt hög grad opåkallat med hänsyn till de betydande ekonomiska fördelar, vilka jordbruket syntes kunna påräkna genom regleringen. Mälarkommissionen hade såsom förut nämnts uppskattat den av regleringen uppkommande värdeökningen för jordbruket till ett belopp av 1,760,000 kronor. Denna preliminära båtnadskalkyl ävensom kommissionens därpå grundade beräkning av jordbrukets delaktighet med omkring 40 procent i företagets kostnader torde, enär den nu framlagda regleringsplanen syntes i stort sett överensstämma med den av kommissionen upprättade, få anses fortfarande äga giltighet. Jordbrukets kostnadsandel skulle sålunda numera, då regleringen ansåges kunna genomföras för en sammanlagd kostnad av 600,000 kronor, bli begränsad till allenast $\left(\frac{40 \times 600,000}{100} = \right)$ 240,000 kronor eller ett vid

jämförelse med den påräknade båtnaden relativt obetydligt belopp. Vid nu angivna förhållande syntes tillräckligt skäl knappast föreligga för att jordbruket skulle befrias från deltagande i sagda kostnad. Även om, såsom regleringsföreningen syntes vilja förutsätta, annan av regleringen berörd part skulle finnas villig påtaga sig viss del av ifrågavarande kostnad, kunde lantbruksstyrelsen för sin del icke tillråda av föreningen i nämnda syfte ifrågasatt medverkan från statens sida. En dylik medverkan skulle självfallet kunna få vittgående konsekvenser. Framhållas finge jämväl, att någon garanti icke föreläge för att de jordägare, som lede skada av regleringen, skulle komma att i den utsträckning, föreningen syntes vilja förutsätta, avstå från sin rätt till ersättning härför.

Även till den genom föreliggande framställning nu aktuella frågan om statsbidrag till bestridande av kostnaderna för de underhandlingar m. m., vilka regleringsföreningen tagit till uppgift, måste lantbruksstyrelsen av principiella skäl ställa sig mycket tveksam. När, såvitt av framställningen syntes framgå, regleringsfrågan numera till följd av ändrade tappningsföresättningar m. m. kommit i sådant läge, att regleringen uppenbarligen komme att medföra betydande ekonomisk vinst för därav berörda olika intressen, syntes det rimligt, att dessa själva bestrede kostnaderna för de utredningar m. m., som ännu kunde erfordras för regleringsplanens realiserande. Framhållas finge jämväl, att av föreningen icke företetts någon som helst motivering i fråga om det sökta beloppets storlek. Lantbruksstyrelsen kunde sålunda för sin del icke tillstyrka, att, utöver vad hittills redan skett, statens medel ånyo toges i anspråk för det nu angivna syftemålet.

I fråga om formen för ett eventuellt realiserande av regleringsplanen ville lantbruksstyrelsen slutligen uttala den uppfattningen, att i betraktande av de påtagliga ekonomiska fördelar, vilka genom regleringen komme att i stor omfattning beredas därav berörda intressen av olika slag, föresättningar

borde finnas för att företaget skulle kunna komma till stånd i den ordning, som angäves i vattenlagen, varvid samtliga de intressen, vilka skulle hava fördel av regleringen, även skulle hava att bestrida på dem ankommande delar av på företaget belöpande kostnader.

Med anledning av lantbruksstyrelsens uttalanden har *föreningen* i skriftelse den 18 februari 1936 anfört följande.

Under de förhandlingar, som Mälardelegationen fört med Stockholms stad hade klarlagts, att med de olika möjligheter, som vattenlagen erbjöde, en samverkan mellan staten och staden, såsom ägare till Mälarens utlopp i Södertälje respektive i Stockholm, skulle giva de största möjligheterna att genomföra företaget. Även skulle oavsett byggnadsutgifterna den minsta kostnaden uppstå, om företaget formellt genomfördes enligt vattenlagens kap. 5 såsom ett farledsmål. Det förslag, som Stockholms hamnstyrelse nu framlagt, anslöte sig alltså till Mälardelegationens, ehuru det beträffande byggnadsanordningarna och regleringsresultaten ej vore så fullständigt och därför ej heller gäve fullt så stor båtнад som Mälarkommissionens respektive Mälardelegationens. Å andra sidan vore kostnaderna betydligt lägre, varvid byggnadskostnaderna minskats speciellt genom att Stallkanalen finge förbliva ett fritt utlopp utan damm.

Orsaken varför Mälardelegationen avbrutit sitt arbete hade varit, att förhandlingarna med Stockholms stad om erforderligt bidrag strandat. Då Stockholms stad, som representerade det största enskilda intresset och som behärskade Mälarens utlopp, nu tagit initiativet och kommit med ett erbjudande, hade otvivelaktigt frågan kommit i ett gynnsammare läge.

Det hade synts föreningen vara av största intresse för strandägarna att detta initiativ fullföljdes och föreningen hade satt såsom sin huvuduppgift att söka insamla de förbindelser från strandägarna, som erfordrades för att underlätta företagets genomförande vid vattendomstolen. Att föreningens egna medel ej bleve tillräckliga härtill torde vara uppenbart, då dess medlemsantal i förhållande till samtliga strandägars av naturliga skäl vore ringa. Ett bifall till föreningens framställning om statsbidrag innebure icke något fastslående av statens bidrag till 50 procent av kostnaderna för regleringen eller överhuvud taget någon förbindelse för staten att bidraga till densamma, ej heller mötte något hinder att av strandägarna upptaga utfästelse om frivilliga bidrag, något som tvärtom borde eftersträvas. Att staten överhuvud taget lämnade bidrag måste emellertid anses motiverat, eftersom staten själv vore intressent i företaget, icke endast såsom ägare av kronodomäner och byggnader vid Mälarstränderna utan även såsom ägare av Södertälje kanal och såsom representant för den allmänna sjöfarten på Mälaren.

Då lantbruksstyrelsen ivrade för att förslaget genomfördes såsom ett vattenregleringsföretag med tvångsanslutning och att jordbruket självt skulle betala sin andel, borde ihåggas, att i enlighet med de vid 1925 års riksdag praktiskt sett godtagna principerna för ett dylikt fall halva lantbrukets kostnadsbelopp skulle betalas av staten såsom odlingsbidrag och resten förskottas av staten såsom odlingslån. Härtill skulle komma statens andel för egen jord. I verkligheten bleve det staten, som betalade större delen av jordbrukets bidrag. Då därtill komme, att merkostnaden vid tvångsanslutning bleve större än odlingslånet, vore det uppenbart, att det vore dålig ekonomi för staten att söka en dylik lösning av regleringsfrågan, bortsett från att det knappast syntes möjligt att förmå 50 procent av jordägarna att ställa sig såsom sökande till ett dylikt företag, som skulle medföra tvångsanslutning av övriga jordägare men frivillighet i fråga om bidrag från den numera största intressenten, Stockholms stad.

Statskontoret har i remissyttrande den 28 februari 1936 anfört:

Statskontoret delade i princip de av lantbruksstyrelsen uttalade betänkligheterna mot att jordbruksintresset skulle fritagas från deltagandet i kostnaderna för den ifrågasatta regleringen av Mälaren, vilka kostnader i stället skulle övertagas av staten och Stockholms stad. Å andra sidan kunde ämbetsverket icke bortse ifrån att det av Stockholms hamnstyrelse nu föreslagna och av Mälarens regleringsförening förordade enklare sättet för regleringens genomförande genom frivilliga överenskommelser ägde bestämda företräden framför den längre vägen med tvångsanslutning enligt vattenlagen, i det att därigenom dels företagets igångsättande och slutförande skulle i hög grad påskyndas, dels ock betydande, delvis improduktiva förrätningskostnader bleve överflödiga och bortfölla.

Med hänsyn till nu nämnda praktiska fördelar ville statskontoret icke motsätta sig statens medverkan till företaget i den form som föreslagits. En förutsättning härför syntes dock böra vara, att det sörjdes för att med detta förfaringssätt statens totala kostnader icke bleve större än om regleringen med bidrag från övriga intressenter genomfördes av strandägarna i den i vattenlagen för företag med tvångsanslutning föreskrivna ordningen, då staten ej blott skulle hava att i egenskap av jordägare vid Mälaren samt för Södertälje kanal och farlederna på Mälaren m. m. svara för vissa kostnader utan även bleve förpliktad att utgiva odlingsbidrag till enskilda i regleringen deltagande jordbruksintressenter. Det torde böra ankomma på föreningen att vid sina förhandlingar med strandägare och övriga intressenter införskaffa bindande utfästelser om bidrag till regleringen i den omfattning som erfordrades för att nu angivna betingelse för statens deltagande bleve uppfylld. Med hänsyn till de stora ekonomiska fördelar, som strandägarna kunde påräkna, därest regleringen komme till stånd, förefölle det statskontoret, att nu antydda väg borde vara framkomlig.

I anslutning härtill har statskontoret uttalat, att, därest den uppfattning, åt vilken statskontoret sålunda givit uttryck, godtoges, ämbetsverket intet hade att erinra emot att staten lämnade bidrag till kostnaderna för de undersökningar och förhandlingar, som enligt den gjorda framställningen skulle upptagas av föreningen. Statskontoret har emellertid ifrågasatt, om icke detta bidrag borde kunna begränsas till förslagsvis 15,000 kronor eller högst 20,000 kronor. Bidraget syntes enligt statskontorets mening kunna utgå från det under nionde huvudtiteln uppförda avdikningsanslaget, vartill riksdagens medgivande självfallet erfordrades.

Departements-
chefen.

Av propositionen nr 196 till 1926 års riksdag inhämtas, att behovet av en reglering av vattenståndet i Mälaren gjort sig gällande sedan mycket lång tid tillbaka. Från att hava varit huvudsakligen ett jordbrukarintresse torde frågan numera anses äga avsevärd betydelse jämväl ur andra viktiga synpunkter. Sålunda är det angeläget för sjöfarten såväl att vattenståndet hindras stiga för högt med hänsyn till kajer och bryggor som även att lågvattenståndet hindras sjunka så att hamnar och farleder bliva för grunda. Därjämte äger Stockholms stad intresse av att uppström från Saltsjön med därav följande olägenheter i görligaste mån förhindras.

Då statsmakterna år 1926 ansågo sig böra medverka till ett företag i anviset syfte genom att lämna bidrag till en förhandlingskommission med upp-

drag att verkställa vissa förberedande arbeten, förutsattes, att anordningen skulle få form av ett vattenregleringsföretag med tvångsdelaktighet. Det av Mälarens regleringsförening nu förordade, av Stockholms stads hamnstyrelse uppgjorda förslaget avser, att företaget skulle genomföras såsom ett farledsmål enligt 5 kap. vattenlagen. Kostnaderna härför hava beräknats till 600,000 kronor mot den år 1926 enligt då föreslagna anordning beräknade kostnaden 1,800,000 kronor. Någon förnyad uppskattning av båtnadsbeloppet har ej skett. Av vad i ärendet förekommit synes framgå, att Mälarkommissionens beräkningar härutinnan, slutande å ett belopp av i runt tal 4,800,000 kronor, alltså i huvudsak torde kunna tillmätas giltighet.

Det synes otvivelaktigt, att den utväg, som av föreningen förordas, erbjuder vissa bestämda fördelar framför den tidigare ifrågasatta. Sålunda torde förfarandet kunna enligt förslaget väsentligt förenklas jämfört med vad som gäller beträffande vattenregleringsföretag med tvångsdelaktighet. Vidare torde förrättningskostnaderna bli lägre. Ur såväl praktisk som ekonomisk synpunkt synes sålunda den nu föreslagna regleringsformen vara att föredraga. Statskontoret har också givit sin anslutning till densamma. För egen del finner jag goda skäl tala för att på sätt föreningen föreslagit en närmare utredning igångsattes i syfte att på denna väg nå fram till ett tillfredsställande resultat. Utredningen bör såsom föreningen anfört avse att åstadkomma preliminära uppgörelser med de av företaget berörda markägarna, anskaffa frivilliga bidrag till företagets genomförande från städer, industriföretag och andra intresserade samt i övrigt främja uppnåendet av det åsyftade målet.

En förutsättning för att den nu förordade anordningen skall kunna komma till stånd torde vara, att bidrag till de med utredningen förenade kostnaderna lämnas av allmänna medel. Det torde nämligen ej vara möjligt att erhålla härför erforderligt belopp från de av det ifrågasatta företaget berörda enskilda intressenterna. Att verkställa en tillförlitlig beräkning rörande kostnaderna för utredningen möter givetvis, såsom föreningen framhållit, svårigheter. Det av föreningen äskade totala bidragsbeloppet är av samma storlek som det av statsmakterna år 1926 för liknande ändamål beviljade anslaget, vilket emellertid på grund av mellankommande omständigheter allenast till en mindre del tagits i anspråk. Under den av föreningen angivna förutsättningen, att Stockholms stad bidrager med hälften av det nu såsom erforderligt ansedda beloppet, vill jag ej motsätta mig, att den återstående hälften må utgå av statsmedel. Statsbidraget, vilket sålunda skulle fastställas till högst 25,000 kronor, torde på sätt statskontoret framhållit kunna bestridas från statens avdikningsanslag. Jag förutsätter emellertid härvid, att beloppet ej inräknas i det belopp, som Kungl. Maj:t enligt riksdagens medgivande äger för visst år bevilja jämlikt gällande bestämmelser för anslagets användning.

Till frågan om statens deltagande i det blivande företaget torde slutlig ställning ej böra tagas nu. På en punkt torde dock vara nödvändigt att principbeslut fattas i förevarande sammanhang. Föreningens förslag innebär, att de av företaget berörda markägarna med undantag av staten och Stockholms

stad skulle befrias från andra kostnader för företaget än sådana som de ville frivilligt åtaga sig. Skola uppgörelser kunna träffas med markägarna och tvångsreglering sålunda undvikas, läser det vara nödvändigt, att möjlighet finnes att tillförsäkra markägarna nu angivna förmån. Såsom ett skäl för att staten ikläder sig viss del av de kostnader, vilka eljest skolat drabba de enskilda intressenterna, må även åberopas, att, om företaget genomfördes såsom torrlägningsföretag, bidrag till sagda kostnader skulle komma att utgå från statens avdikningsanslag. Genom den nu ifrågasatta ordningen inbesparas denna utgift. I likhet med statskontoret tillstyrker jag därför, att vid förhandlingarna med markägarna må förutsättas, att de sistnämnda icke skola behöva svara för några med företaget förenade kostnader. De, vilka driva berörda förhandlingar, böra givetvis låta sig angeläget vara, att söka av markägarna i gengäld erhålla medgivande till företagets genomförande på billigast möjliga villkor. Statskontorets förslag angående utfästelse från intressenterna att dessa skulle, därest statens totala kostnader komme att överstiga kostnaderna för en tvångsreglering enligt vattenlagen, svara för skillnaden, anser jag mig ej kunna biträda, bland annat av det skäl, att fastställandet av sistberörda kostnader torde möta sådana svårigheter, att betydelsen av dylika utfästelser skulle bliva ganska ringa.

På resultatet av utredningens arbete får slutligt bero, huruvida staten skall lämna sin medverkan till företaget, ävensom, därest så finnes böra ske, i vilken omfattning dylik medverkan skall äga rum. De avtal, som på grundval av förutnämnda förhandlingar med intressenterna kunna komma till stånd, böra alltså få formen av utfästelser från deras sida på de villkor, som nyss tillstyrkts, men icke göras för staten under alla omständigheter bindande.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, därest Stockholms stad på föreslaget sätt jämte staten bidrager till utredningskostnaderna, i samförstånd med staden närmare besluta angående den form, vari utredningen skall bedrivas.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att till åtgärder för Mälarens reglering må från statens avdikningsanslag anvisas ett statsbidrag av högst 25,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Allan Tigerschiöld.